

КОНФЛІКТ І КОНФЛІКТНІСТЬ - РЕФЛЕКСИВНИЙ ШЛЯХ ПОДОЛАННЯ

Найдьонов М.І., Найдьонова Л.А. (Київ)

Конфлікт - це протистояння, протиборство інтересів, позицій, бажань. Таке протистояння, в якому не знайдено (поки що або принципово) "третього шляху" - того, що поєднує протилежності.

Протиріччя або незгода, які мають тимчасовий характер (наприклад, учасникам не було часу порозумітися) - це ще не конфлікт. Непорозуміння може лежати в основі конфлікту, якщо учасники емоційно переживають протистояння.

В основі конфлікту може лежати і дійсне протиріччя між учасниками, неподолання якого викликає в суб'єкта емоційне переживання - конфліктність.

Конфліктність загалом є переживання суб'єктом своїх меж - нездатності здійснити бажане. Конструктивне подолання конфліктності веде до розвитку суб'єкта в конфлікті (як міжособистісному, так і внутрішньому, творчому). Конфлікт існує з боку суб'єкта як конфліктність. Рефлексія є механізмом подолання конфліктності.

Вивчаючи творче мислення учнів в умовах спільного розв'язання задач, ми виділили основні варіанти конструктивного подолання конфліктності. Передусім, треба розділити проблемність від конфліктності: розуміння перепон в досягненні вірної відповіді як тих, що потребують мобілізації творчих зусиль на пошук нового способу і переживання неадекватності випробуваних засобів - проблемність, переживання неадекватності себе як нездатного до пошуку, чи до пошуку в умовах спільності, нездатного вирішити проблемність - це конфліктність. Основний напрямок подолання конфліктності - зведення її до проблемності: будь-який конфлікт може бути розв'язано, якщо знайти адекватний засіб перетворення конфліктної ситуації адекватними діями. В цьому випадку блокування конфліктністю творчих здібностей людини знімається.

Специфіка педагогічних конфліктів (а саме - між педагогом і учнями) в тому, що творча конфліктність більш, ніж між паритетними партнерами, замулюється, маскується міжособистісною: не "я нездатен вирішити цю проблему", а "вони заважають мені вирішити". Тенденція маскуванню існує і в умовах паритетності, але тоді партнери мають рівні умови локалізувати причини конфліктності як неадекватність своїх способів взаємодії з партнерами і вирішувати завдання створення більш адекватного засобу - тобто, переводити конфліктність в проблемність і саме в незамасковану, спрямовану на себе. Таким чином, у

педагогічному конфлікті можна виділити два ступені подолання конфлікту: подолання замаскованості конфліктності і забезпечення паритетності суб'єктів взаємодії. Для забезпечення паритетності найбільш ефективним є розведення компетентності (де вчитель має більшу компетентність) і паритетності (права кожному бути рівним у висловленні своєї думки - як цінності кожного погляду).

Рефлексивні стратегії подолання конфліктності міжособистісної базуються на збалансованості взаємодії, взаєморозуміння і взаємоузгодження партнерів. Дослідження семантичного простору учасників сумісного розв'язання проблем показав, що найчастіше в тріаді два партнери будують засіб "взаємодія на основі взаєморозуміння", а третій партнер - "взаємодія на основі взаємоузгодження". Є групи, що будують взаємодію на основі взаємоузгодження індивідуальних поглядів (без створення спільного погляду через взаєморозуміння). Не виявилось груп, в яких всі партнери спеціалізувались на взаєморозумінні-взаємоузгодженні без виходу у взаємодію. Якщо один із партнерів реалізує такий спосіб поєднання зусиль, то має бути в групі інший партнер, який будує взаємодію на основі узгодження чи взаєморозуміння.

Рефлексивний шлях подолання конфлікту полягає у виборі такої стратегії поєднання зусиль партнерів, щоб знайти гармонію взаєморозуміння і взаємоузгодження і обов'язково реалізувати у взаємодії індивідуальні внески партнерів.

Для подолання конфліктності розроблено багато рефлексивних технік, які можна згрупувати в декілька класів: а) засоби регулювання і зниження (відсторонення від) конфліктності; б) засоби локалізації (звуження) конфліктності; в) засоби переосмислення конфліктності (пошук смислу, цінності, реалізація яких переводить конфліктність в проблемність); г) засоби прийняття конфліктності (примирення з тим, щоб жити в конфліктності якийсь час чи все життя). Використання всіх засобів, що приводять до подолання конфліктності суб'єктом, ми визначаємо як рефлексивний шлях розв'язання конфлікту.